Torstai 10. maaliskuuta 2022

P9_TA(2022)0080

Kulttuuriperinnön tuhoaminen Vuoristo-Karabahissa

Euroopan parlamentin päätöslauselma 10. maaliskuuta 2022 kulttuuriperinnön tuhoamisesta Vuoristo-Karabahissa (2022/2582(RSP))

(2022/C 347/18)

Euroopan parlamentti, joka

— ottaa huomioon aiemmat päätöslauselmansa Armeniasta ja Azerbaidžanista,

— ottaa huomioon 16. helmikuuta 2006 antamansa päätöslauselman Azerbaidžanista ([1]),

— ottaa huomioon 17. helmikuuta 2022 antamansa päätöslauselman yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan täytäntöönpanosta – vuosikertomus 2021 ([2]),

— ottaa huomioon 9. joulukuuta 2021 annetun suhteista Etelä-Kaukasiaan vastaavan valtuuskunnan puheenjohtajan, Euroopan parlamentin Armeniaa käsittelevän pysyvän esittelijän ja Euroopan parlamentin Azerbaidžania käsittelevän pysyvän esittelijän yhteisen julkilausuman Kansainvälisen tuomioistuimen 7. joulukuuta 2021 antamista määräyksistä Armenian ja Azerbaidžanin välisissä tapauksissa,

— ottaa huomioon Euroopan neuvoston Euroopan rasismin- ja suvaitsemattomuudenvastaisen komission (ECRI) raportit,

— ottaa huomioon 18. maaliskuuta 2020 annetun komission ja unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan yhteisen tiedonannon ”Itäisen kumppanuuden politiikka vuoden 2020 jälkeen: Selviytymiskykyä parantava ja kaikkia hyödyttävä itäinen kumppanuus” (JOIN(2020)0007),

— ottaa huomioon itäisen kumppanuuden maita koskevan talous- ja investointisuunnitelman,

— ottaa huomioon 11. marraskuuta 2021 annetun Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (Etyj) Minskin ryhmän yhteispuheenjohtajien julkilausuman, jossa toistettiin alueen historiallisten ja kulttuurikohteiden suojelun merkitys,

— ottaa huomioon 7. joulukuuta 2021 annetut Kansainvälisen tuomioistuimen määräykset,

— ottaa huomioon 21. kesäkuuta 2021 annetut neuvoston päätelmät kulttuuriperintöä konflikteissa ja kriiseissä koskevasta EU:n toimintamallista,

— ottaa huomioon 16. marraskuuta 1972 tehdyn Unescon yleissopimuksen maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemisesta,

— ottaa huomioon 17. lokakuuta 2003 annetun Unescon julistuksen kulttuuriperinnön tahallisesta tuhoamisesta,

— ottaa huomioon 16. joulukuuta 1966 tehdyn kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen,

— ottaa huomioon Euroopan kulttuuriyleissopimuksen, tarkistetun eurooppalaisen yleissopimuksen arkeologisen perinnön suojelusta ja kansallisten vähemmistöjen suojelua koskevan puiteyleissopimuksen, joiden sopimuspuolia Armenia ja Azerbaidžan ovat,

— ottaa huomioon kulttuuriomaisuuden suojelemisesta aseellisen selkkauksen sattuessa vuonna 1954 tehdyn Haagin yleissopimuksen, jonka sopimuspuolia Armenia ja Azerbaidžan ovat, ja siihen liitetyn pöytäkirjan, sellaisena kuin sitä sovelletaan miehitettyihin alueisiin, ja kulttuuriomaisuuden tehostetusta suojelusta tehdyn toisen pöytäkirjan, jossa kielletään sellaisen kulttuuriomaisuuden muuttaminen tai kulttuuriomaisuuden käyttötarkoituksen muuttaminen, jonka tarkoituksena on kätkeä tai tuhota kulttuurista, historiallista tai tieteellistä todistusaineistoa,

([1]) EUVL C 290 E, 29.11.2006, s. 421.
([2]) Hyväksytyt tekstit, P9_TA(2022)0039.

— ottaa huomioon 10. joulukuuta 1948 annetun ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen,

— ottaa huomioon 21. joulukuuta 1965 tehdyn kaikkinaisen rotusyrjinnän poistamista koskevan kansainvälisen yleissopimuksen,

— ottaa huomioon työjärjestyksen 144 artiklan 5 kohdan ja 132 artiklan 4 kohdan,

A. katsoo, että kulttuuriperintöön sekä uskonnolliseen ja kansalliseen perintöön liittyvien muistomerkkien tai esineiden tuhoaminen tai häpäiseminen on vastoin Euroopan unionin periaatteita;

B. ottaa huomioon, että Azerbaidžan sai hallintaansa 9. marraskuuta 2020 solmitun aselevon jälkeen 1 456 muistomerkkiä, joista suurin osa on armenialaisia; ottaa huomioon, että Azerbaidžan aiheutti armenialaiselle kulttuuriperinnölle huomattavia tahallisia vahinkoja vuoden 2020 sodan aikana, erityisesti pommittamalla Şuşassa sijaitsevaa Gazantšin kirkkoa eli Pyhän Vapahtajan / Ghazantšetsotsin katedraalia sekä tuhoamalla ja vahingoittamalla konfliktin aikana ja sen jälkeen muita kirkkoja ja hautausmaita, esimerkiksi Zoravor Surp Astvatsatsinin kirkkoa lähellä Mekhakavanin kaupunkia ja Pyhän Yeghišin kirkkoa Mataghisin kylässä Vuoristo-Karabahissa, tai muuttamalla niiden käyttötarkoitusta; ottaa huomioon, että vieraillessaan 1100-luvulta peräisin olevassa armenialaiskirkossa Tsakurissa presidentti Alijev lupasi poistaa siitä armeniankieliset kirjoitukset;

C. ottaa huomioon, että kulttuuriperintö on tärkeä osa yhteisöjen, ryhmien ja yksilöiden kulttuuri-identiteettiä ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta, kuten vuonna 2003 annetussa Unescon julistuksessa kulttuuriperinnön tahallisesta tuhoamisesta todetaan, joten sen tahallinen tuhoaminen voi vaikuttaa haitallisesti ihmisarvoon ja ihmisoikeuksiin;

D. ottaa huomioon, että kulttuuriperintökohteiden, -artefaktien ja -esineiden tuhoaminen edistää vihamielisyyksien, keskinäisen vihan ja rotuun perustuvien ennakkoluulojen lisääntymistä yhteiskunnissa ja niiden välillä;

E. ottaa huomioon, että vähemmistöjen kunnioittaminen, niiden kulttuuriperinnön suojelu mukaan lukien, on osa Euroopan naapuruuspolitiikkaa; ottaa huomioon, että Euroopan naapuruuspolitiikan tavoitteena on luoda yhteisiin arvoihin perustuva kumppanuus Armenian ja Azerbaidžanin kanssa;

F. ottaa huomioon, että viimeisin aseellinen konflikti Vuoristo-Karabahissa ja sen ympäristössä päättyi, kun Armenia, Azerbaidžan ja Venäjä sopivat Vuoristo-Karabahia ja sen ympäristöä koskevasta täydellisestä aselevosta; toteaa, että sopimus allekirjoitettiin 9. marraskuuta 2020 ja se tuli voimaan 10. marraskuuta 2020;

G. ottaa huomioon, että Vuoristo-Karabahissa on lukuisia kirkkoja, moskeijoita, kiviristejä ja hautausmaita;

H. ottaa huomioon, että Kansainvälinen tuomioistuin totesi 7. joulukuuta 2021 antamassaan määräyksessä, että Azerbaidžanin on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet armenialaiseen kulttuuriperintöön, mukaan lukien muun muassa kirkot ja muut uskonnonharjoituspaikat, muistomerkit, nähtävyydet, hautausmaat ja artefaktit, kohdistuvan vandalismin ja häpäisemisen ehkäisemiseksi ja niistä rankaisemiseksi; ottaa huomioon, että Kansainvälinen tuomioistuin määräsi Armenian ja Azerbaidžanin toteuttamaan kaikki tarvittavat toimenpiteet rotuvihan lietsomisen ja edistämisen estämiseksi; ottaa huomioon, että Kansainvälinen tuomioistuin määräsi Azerbaidžanin suojelemaan väkivallalta ja ruumiinvammoilta kaikkia vuoden 2020 konfliktin yhteydessä kiinniotettuja henkilöitä, jotka ovat edelleen pidätettyinä; ottaa huomioon, että Kansainvälinen tuomioistuin on todennut määräyksissään, että molempien osapuolten on pidättäydyttävä kaikista toimista, jotka voivat pahentaa tai laajentaa riitaa tuomioistuimessa tai vaikeuttaa sen ratkaisemista;

I. ottaa huomioon, että Unesco on muistuttanut maiden velvollisuudesta suojella kulttuuriperintöä kulttuuriomaisuuden suojelemisesta aseellisen selkkauksen sattuessa vuonna 1954 tehdyn Haagin yleissopimuksen määräysten mukaisesti ja ehdottanut riippumattoman asiantuntijavaltuuskunnan matkaa alueelle alustavan kartoituksen laatimiseksi merkittävästä kulttuuriomaisuudesta ensimmäisenä askeleena kohti alueen perinnön tehokasta suojelua;

J. katsoo, että kulttuuriperinnön suojelulla on keskeinen rooli kestävän rauhan edistämisessä, sillä se lisää suvaitsevaisuutta, tehostaa kulttuurien ja uskontojen välistä vuoropuhelua ja keskinäistä ymmärtämystä sekä edistää demokratiaa ja kestävää kehitystä;

K. toteaa, että kulttuuriesineillä on usein huomattavaa kulttuurista, taiteellista, historiallista ja tieteellistä merkitystä, ja katsoo, että niitä on suojeltava luvattomalta haltuunotolta, vahingoittamiselta ja tuhoamiselta; ottaa huomioon, että armenialaiset kirkot ja luostarit ovat osa maailman vanhinta kristillistä perintöä ja osa ihmiskunnan yhteistä perintöä;

Torstai 10. maaliskuuta 2022

L. ottaa huomioon, että Kansainvälisen tuomioistuimen käsiteltävänä olevassa asiassa on esitetty vakavia väitteitä Azerbaidžanin viranomaisten osallistumisesta hautausmaiden, kirkkojen ja historiallisten muistomerkkien tuhoamiseen Vuoristo-Karabahissa;

M. ottaa huomioon, että pitkäaikaisella konfliktilla on ollut katastrofaalinen vaikutus Vuoristo-Karabahin ja alueen kulttuuriperintöön; ottaa huomioon, että 30 viime vuoden aikana Azerbaidžan on tuhonnut uskonnollista ja kulttuuriperintöä peruuttamattomasti erityisesti Nahitševanin autonomisessa tasavallassa, jossa on tuhottu 89 armenialaista kirkkoa, 20 000 hautaa ja yli 5 000 hautakiveä; ottaa huomioon, että näin on tapahtunut myös Armenian Azerbaidžanille palauttamilla entisillä konfliktialueilla, erityisesti Ağdamin ja Fuzulin lähes täydellisessä tuhoamisessa ja ryöstelyssä;

N. ottaa huomioon, että ensimmäinen Vuoristo-Karabahin sota johti siihen, että azerbaidžanilaista kulttuuriperintöä, myös azerbaidžanilaisten alueen sisäisten pakolaisten taakseen jättämiä kulttuuri- ja uskonnollisia kohteita, vahingoittui tai tuhoutui; ottaa huomioon, että nämä paikat joko tuhottiin tai hävitettiin osittain, niitä laiminlyötiin tai ne purettiin rakennusmateriaaliksi;

O. ottaa huomioon, että armenialaisen kulttuuriperinnön jälkien poistamiseen Vuoristo-Karabahin alueelta pyritään sekä vahingoittamalla ja tuhoamalla sitä että vääristelemällä historiaa ja pyrkimällä esittämään kulttuuriperintö niin kutsuttuna Kaukasian albanialaisena kulttuuriperintönä; ottaa huomioon, että Azerbaidžanin kulttuuriministeri Anar Karimov ilmoitti 3. helmikuuta 2022 sellaisen työryhmän perustamisesta, joka vastaa ”armenialaisten kuvitteellisten kirjallisten jälkien poistamisesta albanialaisten uskonnollisista temppeleistä”;

1. tuomitsee jyrkästi Azerbaidžanin jatkuvan politiikan, jolla poistetaan armenialaista kulttuuriperintöä ja kielletään sen olemassaolo Vuoristo-Karabahissa ja sen ympäristössä kansainvälisen oikeuden ja Kansainvälisen tuomioistuimen äskettäisen päätöksen vastaisesti;

2. toteaa, että armenialaisen kulttuuriperinnön poistaminen on osa Azerbaidžanin viranomaisten suosimaa laajempaa ja järjestelmällistä valtiotason armenofobiapolitiikkaa, historiallista revisionismia ja vihaa armenialaisia kohtaan, joka ilmenee muun muassa epäinhimillisenä kohteluna, väkivallan ihannointina ja Armenian tasavaltaa vastaan esitettyinä aluevaatimuksina, jotka uhkaavat rauhaa ja turvallisuutta Etelä-Kaukasiassa;

3. korostaa, että kulttuuriperinnöllä on yleismaailmallinen ulottuvuus todistuksena historiasta, että sitä ei voida erottaa kansojen identiteetistä ja että kansainvälisen yhteisön on suojeltava sitä ja säilytettävä se tuleville sukupolville; painottaa alueen rikkaan kulttuuriperinnön merkitystä; kehottaa kaikkia valtioita toteuttamaan tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että niiden hallinnassa olevalla alueella olevat aineettomat kulttuuriperintökohteet turvataan; pitää valitettavana, että Vuoristo-Karabahin alueen konfliktit ovat johtaneet yhteisen kulttuuriperinnön tuhoamiseen, ryöstelyyn ja rosvoamiseen, mikä on lisännyt entisestään epäluottamusta ja vihamielisyyttä;

4. muistuttaa, että historiallinen revisionismi ja kulttuuri- tai uskonnollisen perinnön turmeleminen ja tuhoaminen ovat ristiriidassa Kansainvälisen tuomioistuimen 7. joulukuuta 2021 antaman määräyksen ja 20. toukokuuta 2021 annetun parlamentin päätöslauselman ([3]) kanssa;

5. toteaa Kansainvälisen tuomioistuimen syyttäjän toimiston tavoin, että kulttuuriperintö on ainutlaatuinen ja tärkeä todistus kansojen kulttuurista ja identiteeteistä ja että aineellisen tai aineettoman kulttuuriperinnön rappeutuminen ja tuhoutuminen merkitsevät menetystä sen kohteena oleville yhteisöille ja koko kansainväliselle yhteisölle;

6. pitää myönteisenä Unescon keskeistä roolia kulttuuriperinnön suojelemisessa ja kulttuurin edistämisessä välineenä, jolla lähennetään ihmisiä ja edistetään vuoropuhelua;

7. pitää myönteisenä Unescon ehdotusta riippumattoman asiantuntijavaltuuskunnan lähettämisestä ja kehottaa lähettämään sen viipymättä; korostaa, että Azerbaidžanin on myönnettävä esteetön pääsy kaikkiin kulttuuriperintökohteisiin, jotta valtuuskunta voi laatia kartoituksen paikan päällä ja nähdä, mitä kohteissa on tapahtunut;

([3]) Euroopan parlamentin päätöslauselma 20. toukokuuta 2021 sotavankien tilanteesta Armenian ja Azerbaidžanin viimeisimmän konfliktin jälkeen (EUVL C 15, 12.1.2022, s. 156).

8. vaatii painokkaasti, että Azerbaidžan mahdollistaa Unescon pääsyn hallinnassaan olevilla alueilla sijaitseviin kulttuuriperintökohteisiin, jotta Unescon edustajat voivat laatia kartoituksen, ja vaatii Azerbaidžania varmistamaan heidän suojelunsa; kehottaa Azerbaidžania varmistamaan, että armenialaisiin kulttuuriperintökohteisiin ei kohdisteta toimia ennen Unescon arviointimatkaa ja että armenialaisia ja kansainvälisiä kulttuuriperinnön asiantuntijoita kuullaan ennen armenialaisiin kulttuuriperintökohteisiin kohdistettavia toimia ja että he osallistuvat niihin tiiviisti; kehottaa ennallistamaan nämä ja muut puretut kohteet kaikilta osin ja ottamaan kansainvälisen yhteisön, erityisesti Unescon, tiiviimmin mukaan alueella sijaitsevien maailmanperintökohteiden suojeluun;

9. kehottaa EU:ta osallistumaan aktiivisesti Vuoristo-Karabahin uhanalaisen kulttuuriperinnön suojelutoimiin erityisesti ottamalla käyttöön mekanismeja, joilla helpotetaan Unescon tiedonhankintamatkaa; tukee kaikkia, myös yksityisiä, aloitteita, joilla edistetään tämän kulttuuriperinnön säilyttämistä; ehdottaa, että EU:n satelliittikeskusta (SatCen) käytetään satelliittikuvien tuottamiseen alueen uhanalaisen perinnön ulkoisen kunnon määrittämiseksi;

10. korostaa tarvetta käsitellä historiallisen ja kulttuuriperinnön suojelua Armenian ja Azerbaidžanin välisen konfliktinratkaisun ja Vuoristo-Karabahin aseman lopullisen määrittämisen laajemmassa kehyksessä; kehottaa tässä yhteydessä Azerbaidžania luopumaan maksimaalisista tavoitteistaan, militaristisesta toimintatavastaan ja aluevaatimuksistaan Armeniaa kohtaan ja osallistumaan vilpittömässä mielessä Etyjin Minskin ryhmän puitteissa käytäviin neuvotteluihin Vuoristo-Karabahin lopullisesta asemasta;

11. korostaa, että Kansainvälisen tuomioistuimen 7. joulukuuta 2021 antamissa määräyksissä esitetyt toimenpiteet on toteutettava viipymättä; korostaa, että kansainvälisen yhteisön olisi puututtava välittömästi kaikkiin uusiin tapauksiin, joissa kulttuuriperintöä tuhotaan tai muutetaan;

12. kehottaa Azerbaidžania panemaan täysimääräisesti täytäntöön Kansainvälisen tuomioistuimen väliaikaisen päätöksen, erityisesti pidättymällä tukahduttamasta armenian kieltä, tuhoamasta armenialaista kulttuuriperintöä tai muulla tavoin poistamasta historiallista armenialaista kulttuurista läsnäoloa tai rajoittamasta armenialaisten oikeutta tutustua siihen ja nauttia siitä sekä restauroimalla tai palauttamalla kaikki armenialaiset kulttuuri- ja uskonnolliset rakennukset sekä kohteet, artefaktit tai esineet;

13. kehottaa jälleen EU:ta sisällyttämään arkeologisten ja historiallisten kohteiden suojelua koskevan lausekkeen EU:n ja Armenian sekä EU:n ja Azerbaidžanin välistä kumppanuutta ohjaaviin toimintasuunnitelmiin, sillä molemmat maat osallistuvat Euroopan naapuruuspolitiikkaan;

14. korostaa, että vähemmistöjen oikeuksien, myös historiallisen, uskonnollisen ja kulttuuriperinnön, kunnioittaminen on olennainen edellytys Euroopan naapuruuspolitiikan tehokkaalle täytäntöönpanolle ja sellaisten olosuhteiden luomiselle, jotka edistävät sodan jälkeistä kunnostusta, aitoa sovintoa ja hyviä naapuruussuhteita Armenian ja Azerbaidžanin välillä;

15. kehottaa Azerbaidžanin ja Armenian hallituksia kansainvälisen yhteisön tuella varmistamaan, että kaikki väitteet kansainvälisen oikeuden, myös kulttuuriperinnön suojelun, rikkomisesta tutkitaan tehokkaasti;

16. kehottaa EU:ta ja jäsenvaltioita tukemaan edelleen kansainvälisten järjestöjen työtä kulttuuri- ja uskonnollisen perinnön suojelemiseksi;

17. kehottaa EU:ta ja jäsenvaltioita tukemaan edelleen kiireellisen humanitaarisen avun toimittamista;

18. kehottaa EU:ta ja jäsenvaltioita tukemaan Armenian ja Azerbaidžanin kansalaisjärjestöjä, jotka aidosti edistävät sovintoa;

19. kehottaa EU:ta, Unescoa, Euroopan neuvostoa ja Etyjiä yhdessä rohkaisemaan ja tukemaan toimia, joilla pyritään turvaamaan kulttuuri- ja uskonnollinen perintö;

20. kehottaa komissiota käyttämään kaikkia käytettävissä olevia keinoja Vuoristo-Karabahin kulttuuriperintöön kohdistuvan vandalismin, tuhoamisen tai muuttamisen estämiseksi;

21. korostaa, että kansainvälisen yhteisön toimet kulttuuriperinnön suojaamiseksi ovat olennaisen tärkeitä, jotta voidaan luoda perusta kestävälle rauhalle alueella;

22. kehottaa puhemiestä välittämään tämän päätöslauselman komission varapuheenjohtajalle / unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkealle edustajalle, neuvostolle, komissiolle, Armenian hallitukselle ja presidentille, Azerbaidžanin hallitukselle ja presidentille, Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön pääsihteerille, Euroopan neuvoston pääsihteerille, Unescon pääjohtajalle ja Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerille.